

Renata Grgić Tolj *

Matea Grgić **

**DOPUŠTENOST REVIZIJE PROTIV ODLUKE (RJEŠENJA)
O TROŠKOVIMA PARNIČNOG POSTUPKA
- KROZ STAJALIŠTA VRHOVNOG SUDA
REPUBLIKE HRVATSKE,
USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE
I EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA**

U članku se analiziraju slučajevi iz sudske prakse u kojem se javilo sporno pitanje – je li dopuštena revizija protiv pravomoćnog rješenja o troškovima parničnog postupka. Autorice iznose razloge za opravdanje shvaćanja prema kojem je revizija dopuštena, stavljajući ovo pitanje u kontekst konvencijskog i ustavnog prava, te daju osvrt na povijesni slijed u ovom zanimljivom pravnom području, te analizirajući recentnu praksu i stajališta Vrhovnog suda Republike Hrvatske, ali i Ustavnog suda Republike Hrvatske i Europskog suda za ljudska prava, traže odgovor na postavljeno pitanje. Ustavni sud Republike Hrvatske i Europski sud za ljudska prava, i u ovom području su svojim odlukama i postupanjem uzburkali i teoriju i praksu i natjerali na razmišljanje redovne sudove, ali i stručnu javnost, u odnosu na pitanje značaja i karaktera odluka o troškovima. Pitanje koje ostaje za razmatranje odnosi se na iznenadnu promjenu prakse Vrhovnog suda te otvara put razmišljanjima jesu li razlozi, koji nisu dostatno obrazloženi od strane Vrhovnog suda, slijedili suvremene demokratske tendencije modernog sudovanja.

Ključne riječi: troškovi, revizija, Vrhovni sud, Ustavni sud, ESLJP, pristup sudu, praksa, arbitarnost

* Doktorandica na Pravnom fakultetu Univerziteta u Zenici, odvjetnica u Odvjetničkom društvu Grgić & Partneri, Zagreb

** Doktorandica na Pravnom fakultetu Univerziteta u Zenici, odvjetnica u Odvjetničkom društvu Grgić & Partneri, Zagreb.

UVOD

Zakonom o parničnom postupku¹ se uređuju pravila postupka na temelju kojih sud raspravlja i odlučuje u sporovima o osnovnim pravima i obvezama čovjeka i građanina, o osobnim i obiteljskim odnosima građana te u radnim, trgovačkim, imovinskim i drugim građanskopravnim sporovima, ako zakonom nije za neke od tih sporova određeno da u njima sud rješava po pravilima kojeg drugog postupka. Do pravomoćnosti sudske odluke parnični postupak trebao bi se smatrati redovnim postupkom, a nakon pravomoćnosti sudske odluke iznimkom za posebne slučajeve. Stoga su u ZPP-u propisani redovni i izvanredni pravni lijekovi. Redovnim se pravnim lijekovima pobijaju nepravomoćne sudske odluke, a izvanrednim pravomoćne sudske odluke.

Revizija je izvanredan, devolutivan, samostalan, ograničen, dvostran i nesuspendivan pravni lijek koji parnične stranke zbog povrede zakona mogu podnijeti protiv presuda drugostupanjskih sudova koje su donesene u povodu žalbi protiv presuda prvostupanjskih sudova te rješenja drugostupanjskih sudova kojima se postupak pred sudom pravomoćno završava. Ustaljena je to zakonska institucija hrvatskog pravnog poretka o kojoj, sukladno zakonodavnoj tradiciji, odlučuje najviši sud u zemlji. Vrhovni sud je, prema članku 116. stavku 1. Ustava, najviši sud u zemlji, kojemu je temeljna ustavna zadaća² osiguravati jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni.³

1) Zakon o parničnom postupku, NN, br. 53/91, 91/92, 112/99, 129/00, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 96/08, 84/08, 123/08, 57/11, 25/13 i 89/14, (dalje u tekstu: ZPP).

2) Vidi: S. Marković, "Uvažavanje ustavne nadležnosti Vrhovnog suda Republike Hrvatske", *Informator*, broj 6239 - 6241 od 28. prosinca 2013. na stranici 9.

3) Usp. odluku Ustavnog suda, broj U-I-885/2013 od 11. srpnja 2014., u kojoj je Ustavni sud, pokrenuvši postupak za ocjenu suglasnosti s Ustavom te ukinuvši članak 392.b stavak 4. ZPP-a, istaknuo: „10.1. Prema odredbama ZPP-a, kada Vrhovni sud odlučuje o redovnoj reviziji tada je on "klasični" kasacijski sud, a revizijska odluka tog suda ima učinke *inter partes*. Pretpostavke za dopuštenost te revizije propisane su člankom 382. stavkom 1. ZPP-a. Suprotno tomu, izvanredna revizija uređena je kao pravni lijek čija je primarna zadaća osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni. Uloga je Vrhovnog suda u tom postupku (kod odlučivanja o izvanrednoj reviziji) osigurati pravilno i jedinstveno tumačenje zakona, čime Vrhovni sud svojim odlukama izravno utječe na ujednačavanje sudske prakse i pridonosi pravnoj sigurnosti koja je bitna sastavnica vladavine prava. Sukladno tome, institut izvanredne revizije uvijek je povezan s pitanjima od javnog/općeg interesa. Istodobno, preko njega se u najvećoj mjeri očituje ustavna zadaća Vrhovnog suda u smislu članka 116. stavka 1. Ustava. Pretpostavke za dopuštenost te revizije razlikuju se od onih propisanih za redovnu reviziju. One su dijelom specifične jer izražavaju tu osobitu javnopravnu svrhu izvanredne revizije.“

Uvjeti za podnošenje revizije protiv drugostupanjske presude u parničnom postupku, u zakonodavstvu Republike Hrvatske propisani su u čl. 382. Zakona o parničnom postupku,⁴ s time da su u stavku 1. propisani uvjeti za podnošenje tzv. *redovne revizije*, dok su u stavku 2. propisani uvjeti za podnošenje tzv. *izvanredne revizije*.

Temeljne odredbe o dopuštenosti revizije protiv rješenja u parničnom postupkusadržane su u čl. 400. Zakon o parničnom postupku.⁵ Iz odredaba ovog članka razvidno je da su posebne odredbe o reviziji protiv rješenja u ZPP-u maksimalno reducirane, jer su njima utvrđeni samo kriteriji za utvrđivanje drugostupanjskih rješenja protiv kojih je ona dopuštena.⁶ U

4) Članak 382. ZPP-a glasi: „(1) Stranke mogu podnijeti reviziju protiv drugostupanjske presude: 1) ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela presude prelazi 200.000,00 kuna, 2) ako je presuda donesena u sporu o postojanju ugovora o radu, odnosno prestanku radnog odnosa ili radi utvrđenja postojanja radnog odnosa, 3) ako je drugostupanjska presuda donesena prema odredbama članka 366.a stavka 2. članka 373.a i 373.b ovoga Zakona. (2) U slučajevima u kojima je ne mogu podnijeti prema odredbi stavka 1. ovoga članka, stranke mogu podnijeti reviziju protiv drugostupanjske presude ako odluka u sporu ovisi o rješenju nekoga materijalnopravnog ili postupovnopavnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, primjerice: 1) ako o tom pitanju revizijski sud još uvijek nije zauzeo shvaćanje odlučujući u pojedinim predmetima na odjelnoj sjednici, a riječ je o pitanju o kojemu postoji različita praksa drugostupanjskih sudova, 2) ako je o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvaćanje, ali je odluka drugostupanjskoga suda utemeljena na shvaćanju koje nije podudarno s tim shvaćanjem, 3) ako je o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvaćanje i presuda se drugostupanjskoga suda temelji na tom shvaćanju, ali bi – osobito uvažavajući razloge iznesene tijekom prethodnoga prvostupanjskoga i žalbenoga postupka, zbog promjene u pravnom sustavu uvjetovane novim zakonodavstvom ili međunarodnim sporazumima te odlukom Ustavnoga suda Republike Hrvatske, Europskoga suda za ljudska prava ili Europskog suda – trebalo preispitati sudsku praksu. (3) U reviziji iz stavka 2. ovoga članka stranka treba određeno naznačiti pravno pitanje zbog kojeg ju je podnijela uz određeno navođenje propisa i drugih važećih izvora prava koji se na njega odnose te izložiti razloge zbog kojih smatra da je ono važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.“

5) Članak 400. ZPP-a glasi: „(1) Stranke mogu izjaviti reviziju i protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim je postupak pravomoćno završen u sporovima u kojima bi revizija bila dopuštena protiv drugostupanjske presude (članak 382.). (2) Protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim se podnesena žalba odbacuje, odnosno potvrđuje rješenje prvostupanjskog suda o odbacivanju revizije uvijek je dopuštena revizija iz članka 382. stavka 1. ovoga Zakona, neovisno o tome je li riječ o sporu u kojem bi revizija bila dopuštena protiv drugostupanjske presude po odredbi članka 382. stavka 1. ili članka 382. stavka 2. ovoga Zakona. (3) U postupku u povodu revizije protiv rješenja na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe ovog zakona o reviziji protiv presude. (4) Protiv rješenja iz članka 325.a stavka 1. ovoga Zakona revizija je dopuštena prema uvjetima iz stavka 1. ovoga članka.“

6) I. Grbin, “Pravni lijekovi u parničnom postupku”, *Hrvatska pravna revija, veljača 2004.*, 88, navodi: „U Republici Hrvatskoj je odredbama čl. 382. do 400. ZPP omogućeno strankama uz

pogledu svih ostalih pitanja koji se tiču tog pravnog lijeka, na odgovarajući se način primjenjuju odredbe o reviziji protiv presude.⁷ Možda u tome i leži uzrok problema, jer se do odgovora na sporno pitanje dolazi tumačenjem navedenih odredbi, a svaka interpretacija propisa u sebi nosi moguće zamke odabira metode, stručnosti i dosljednosti.⁸ M. Dika ističe, što je u konkretnom razmatranju izuzetno bitno: „Primjena općeg pravila ovisit će, s jedne strane, o određenju pojma rješenja drugostupanjskog suda kojim je postupak pravomoćno završen, a, s druge strane o načinu na koji će biti određeni sporovi u kojima bi revizija bila dopuštena protiv drugostupanjske presude, zapravo o tome hoće li biti ispunjene pretpostavke za podnošenje tzv. redovne ili tzv. izvanredne revizije protiv presude.“⁹

Pitanje troškova postupka općenito, važno je i sve više razmatrano pitanje vezano za sudske postupke.¹⁰ Sve više autora analizira značaj dosuđivanja troškova postupka, metoda obračuna pripadajućeg troška stranke¹¹ te je zajednički zaključak da su odluke o troškovima postale važan dio sudskih odluka. Ističemo stajalište D. Jelušića, koji navodi da kada stranka i/ili umještač u pravnom lijeku, redovitom ili izvanrednom, napada zakonitost odluke o parničnom trošku koja se, nota bene, na temelju čl. 129. st. 3. ZPP-a, kada je inkorporirana u presudu smatra rješenjem, tada kao žalbeni

određene pretpostavke pobijanje sudskih odluka, i to izvanrednim pravnim lijekom koji se zove revizija. U zemljama koje imaju parnično procesno pravo slično našem, a to su u prvom redu Njemačka i Austrija, upravo se zakonske odredbe o reviziji relativno često i znatno mijenjaju. Traže se uvijek nova rješenja, prave se greške, a onda ih se nastoji ispraviti. Ni u našoj državi situacija nije drugačija.“

7) Usp. Mihajlo Dika, Građansko parnično pravo, Pravni lijekovi, X knjiga, Narodne novine, Zagreb, ožujak 2010., str. 333. i 334.

8) Vidi: R. Alexy, Teorija pravne argumentacije, Teorija racionalnog diskursa kao teorija pravnog utemeljenja, Pogovor (1991): Odgovor nekim kritičarima, Zagreb, veljača 2015.; V. Miličić, *Pravo i metodologija*, Zagreb, Alinea, 1992.

9) M. Dika, op. cit., str. 335.

10) I. Grbin u: Zakon o parničnom postupku sa sudskom praksom, bilješkama, napomenama, prilogima i abecednim kazalom, peto, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2010., na str. 462. navodi: „11. Revizija protiv odluke o troškovima postupka dopuštena je: -ako je revizija dopuštena protiv odluke o glavnoj stvari te – ako revizijom pobijani dio odluke o parničnom trošku prelazi iznos iz čl. 382. st. 2. (sada st. 1. t. 1., nap. autora) ZPP-a (VS, Rev 2100/81 od 23.2.1982. i Rev 520/82 od 13. 4. 1982. – PSP 21/204; Rev 1133/95 od 24.5. 1995. – IO 2/1996-117; Rev 983/07 od 25. 9. 2007 – IO 2/07-252).“

11) Vidi: Damir Jelušić, Snošenje troškova parničnog postupka u slučaju parcijalnog stranačkog uspjeha u sporu-neujednačenost sudske prakse i pogrešna primjena materijalnog prava, Hrvatska pravna revija, rujan 2008., str. 95-100.

razlog treba navesti pogrešnu primjenu materijalnog prava.¹²

U novijoj praksi Vrhovnog suda zamjetne su odluke u kojima ovaj sud pitanje dopuštenosti revizije protiv pravomoćnog rješenja o troškovima parničnog postupka različito rješava, a što je posljedica različitog tumačenja iste, mjerodavne, postupovnopravne odredbe čl. 400. st. 1. ZPP-a.¹³ Nužno je, dakle, naglasiti da se u svim tim slučajevima primjenjivao isti pravni propis, ali je unatoč tome, Vrhovni sud to pitanje različito rješavao te je u novijim odlukama zauzeo stajalište kojim je odstupio od svoje dosadašnje i ustaljene sudske prakse. Tako je u osnovi novijeg shvaćanja Vrhovnog suda ideja da bi samo drugostupanjska rješenja koja se tiču glavne stvari bila, u smislu odredbe čl. 400. ZPP-a, podobna za reviziju, dok to ne bi bila i rješenja o sporednim traženjima stoga što bi se odlukama kojima se završava postupak mogle smatrati samo odluke o glavnoj stvari. Prema ranijem shvaćanju Vrhovnog suda, a koje se nama čini prihvatljivijim, odredba čl. 400. ZPP odnosi se ne samo na odluku o glavnoj stvari već i na odluku o sporednim traženjima.

Naime, zahtjev za naknadu troškova postupka kao sporedno traženje, premda akcesorne prirode, može imati samostalnu procesnu sudbinu, o njemu se može odlučivati u postupku koji će biti pridružen onome o glavnoj stvari, ali i odvojeno; taj se postupak može okončati istovremeno i formalno istom odlukom kao i postupak o glavnoj stvari, ali on može, u smislu odredbe čl. 164. st. 7. ZPP,¹⁴ biti završen i prije i nakon okončanja tog postupka. Upravo zbog takve prirode postupka o zahtjevu za naknadu troškova te s obzirom na to da odredba čl. 400. st. 1. ZPP ne govori o drugostupanjskom rješenju kojim je pravomoćno završen postupak o glavnoj stvari, već općenito o drugostupanjskom rješenju kojim je pravomoćno postupak završen, doslovnim tumačenjem ove odredbe dolazilo bi se do rezultata koji bi bili suprotni novijem shvaćanju Vrhovnog suda. Naime, ako se izraz „postupak” koji se pravomoćno završava drugostupanjskom odlukom shvati šire, u smislu postupka u povodu zahtjeva o glavnoj stvari

12) Usp. Damir Jelušić, op.cit., str. 97.; Siniša Triva i Mihajlo Dika u: Građansko parnično procesno pravo, sedmo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2004., na str. 463. navode: „Odlučivanje o naknadi parničnih troškova obavlja se uz primjenu materijalnog prava (VsH Rev 1569/94-IO 1/1996-170).“

13) Odredba članka 400. ZPP-a, koja od 1991. godine nije mijenjana.

14) Čl. 164. stavak 7. glasi; „(7) U tijeku postupka sud će posebnim rješenjem odlučiti o naknadi troškova samo kad pravo na naknadu troškova ne ovisi o odluci o glavnoj stvari.“

i sporednim traženjima, na što odredba čl. 400. st. 1. ZPP kao da upućuje svojom uopćenom formulacijom, tada se „postupak” ne bi završavao rješenjem o glavnoj stvari kada bi posebno trebalo odlučiti još i o naknadi troškova postupka, nego tek rješenjem o tim troškovima. U tom slučaju revizija ne bi bila dopuštena protiv rješenja o glavnoj stvari, već protiv rješenja o troškovima postupka, a što je svakako neprihvatljivo.¹⁵ Smatramo, a obzirom se izraz „rješenje drugostupanjskog suda kojim je postupak pravomoćno završen” iz čl. 400. st. 1. ZPP treba shvatiti u smislu „drugostupanjskog rješenja kojim se pravomoćno završava postupak o pojedinim zahtjevima koji se tiču glavne stvari ili sporednih traženja” da bi revizija trebala biti dopuštena i protiv drugostupanjskog rješenja kojim je pravomoćno završen postupak o zahtjevu za naknadu troškova postupka.¹⁶

Naprijed navedeno postupanje Vrhovnog suda je dovelo do toga da se pitanje dopuštenosti revizije protiv odluke o troškovima parničnog postupka ponovno aktualiziralo u sudskoj praksi, te je izazvalo brojne prijepore i nedoumice, kako među teoretičarima, tako i među praktičarima.¹⁷

Prvenstveno kroz dva predmeta iz sudske prakse, u kojima je povodom revizije o tom spornom pravnom pitanju odlučivao Vrhovni sud, analizirat ćemo način rješavanja tih sudskih sporova, uz poseban osvrt na pravno shvaćanje zauzeto na sjednici Građanskog odjela Vrhovnog suda, br. Su-IV-19/15-19 od 16. studenoga 2015., te praksu Ustavnog suda Republike Hrvatske (dalje: Ustavni sud) i Europskog suda za ljudska prava (dalje: ESLJP).

1. Prethodna praksa vrhovnog suda

Pravno uređenje instituta revizije kao izvanrednog pravnog lijeka i pretpostavke za njezinu dopuštenost s vremenom su višekratno mijenjani,¹⁸ čime se bitno utjecalo na postupanje Vrhovnog suda kao najvišeg suda u

15) Vidi: M. Dika, “Revizibilnost rješenja o troškovima postupka”, *Zbornik PFZ*, 32, (1-2), 1982, 210.

16) *Ibid*, 211.

17) Okrugli stol o Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, održan u 30.5.2016. u Hrvatskoj odvjetničkoj komori, (u daljnjem tekstu: Okrugli stol HOK-a); IUS INFO SEMINAR, održan 10.6. 2016.

18) Vidi npr.: Iris Gović, Revizija u svjetlu posljednjih izmjena i dopuna Zakona o parničnom postupku (ZPP/03) i na njima utemeljenoj sudskoj praksi, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, v. 29, br. 2., 2008., str. 1093-1128.

Republici Hrvatskoj i na njegovu ustavnu zadaću da osigurava jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni.¹⁹ Na području bivše SFRJ, a time i Republike Hrvatske, praksa u pitanju dopustivosti revizije protiv drugostupanjske odluke o troškovima postupka nije bila stabilna. Stajališta da revizija nije dopuštena²⁰ obrazlagana su na način da se revizijom ne može pobijati samo odluka o troškovima, jer odluka o tom pitanju nije odluka kojom se postupak u parnici završava. S druge strane, revizija je bila samo uvjetno dopuštena; ako je zahtjev za naknadu troškova bio glavni zahtjev i ako je njegova vrijednost prelazila određeni imovinski cenzus. Slučajevi u kojima se odlučivalo povodom revizija protiv odluka o troškovima parničnog postupka bili su česti u sudskoj praksi, najčešće zbog različite prakse županijskih sudova po pitanju obračuna parničnih troškova u slučaju djelomičnog uspjeha stranaka u sporu.

Učestalost navedenih slučajeva u sudskoj praksi rezultirala je time da je ovo pitanje razmatrao i bivši Savezni sud SFRJ, koji je u svojoj odluci broj Gzs 11/81 – PP 3/82-61 zauzeo shvaćanje, kojeg podupiremo i argumentiramo i u ovom radu, da je revizija protiv rješenja o troškovima postupka dopuštena, jer je rješenje o troškovima odluka o imovinskopравnom zahtjevu, kojim se o tom zahtjevu postupak pravomoćno završava, zahtjev je akcesoran, ali ima samostalnu procesnu sudbinu, uz jedni uvjet da vrijednost predmeta spora pobijanog dijela tog rješenja to dozvoljava.²¹ Iako je za sudove citirani zaključak bio pravno neobavezujući, sudovi nisu odstupali od mišljenja izraženog u ovom zaključku, a sam je zaključak sublimirao dotadašnju sudsku praksu. Tako je i Vrhovni sud, koji je izvorno imao negativan stav prema mogućnosti podnošenja revizije protiv odluke o troškovima postupka, od 1981. godine imao jedinstveno i pozitivno shvaćanje o dopuštenosti revizije protiv rješenja o troškovima parničnog postupka.²² To stajalište Vrhovni sud je imao sve do sjednice Građanskog odjela održane 16. studenoga 2015., kada je Vrhovni sud, neočekivano i bez valjanog obrazloženja, odstupio od svoje prakse i time dopustio neu-

19) Detaljan prikaz instituta revizije i njegovih izmjena i dopuna sadržan je u rješenju Ustavnog suda broj: U-I-4365/2008 od 26. ožujka 2013., NN, broj 43/13.

20) VSH Rev 587/78-Nzp 14/79-73, Više u: Triva, Dika, op. cit., str. 737.

21) Više u: Triva, Dika, op. cit., str. 737.

22) Vidi odluke VSRH broj: Rev 1334/11-2 od 18. prosinca 2014., broj Rev 1373/12-2 od 16. prosinca 2014., Rev-x-763/14-2 od 26. studenog 2014., broj Rev 1770/12-2 od 3. rujna 2014., Rev-x 497/14-2 od 17. lipnja 2014.

jednačenu praksu nižestupanjskih sudova.²³

I Grbin navodi: „Nakon preuzimanja ZPP-a kao zakona Republike Hrvatske, odredbe ZPP-a o reviziji su se u nekoliko navrata mijenjale na način koji je stalno otežavao mogućnost obraćanja revizijskom sudu.“^{24/25} Slično razmišlja i Dika, koji navodi: „Kad je riječ o sudstvu i šire o pravosudnim tijelima, ona postoje prvenstveno zato da bi pravnim subjektima pružali pravnu zaštitu osiguravajući njihovu ravnopravnost pred zakonom. Upravo stoga sudske procedure trebaju omogućavati nesmetan pristup sudovima, što ne znači samo nesmetan pristup prvostupanjskim i drugostupanjskim (žalbenim) sudovima, već i najvišim sudbenim instancijama koje bi trebale osiguravati ne samo jedinstvenu primjenu zakona već i ravnopravnost pravnih subjekata pred zakonom.“²⁶ Ova razmišljanja uvaženih praktičara i teoretičara civilnog procesnog prava, pokazatelji su smjera razmatranja i analiziranja sljedećih odluka.

2. Novija praksa vrhovnog suda

2.1. Pravno stajalište Vrhovnog suda u odluci broj Rev x- 763/14-2 od 26. studenog 2014.

U konkretnom slučaju predmet spora bio je zahtjev tužiteljice radi naknade nematerijalne i materijalne štete s pripadajućom zateznom kamatom i troškovima postupka.²⁷ Prvostupanjskom presudom naloženo je tuženima da solidarno isplate tužiteljici, na ime nematerijalne štete iznos od 28.000,00 kn, uz zakonske zatezne kamate koje će se odrediti za svako polugodište u visini eskontne stope HNB koja je vrijedila zadnji dan polugodišta koje je prethodilo tekućem polugodištu, uvećane za 5 postotnih poena, koje na navedeni iznos teku od presuđenja pa do isplate, sve u roku od 15 dana i pod prijetnjom ovrhe. Na ime materijalne štete naloženo im

23) Sandra Marković, Odstupanje suda od prethodno iskazanog pravnog stajališta bez navođenja razloga, Informator, broj 5961 od 27. travnja 2011., str. 7.

24) I. Grbin, Novosti u uređenju revizije prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Nar. nov., br. 57/11), Hrvatska pravna revija, listopad 2011., str. 85.

25) Opširnije u: I. Grbin, “Revizija-novo uređenje”, *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 15*, 2008.

26) M. Dika, radni materijal uz Okrugli stol HOK-a, str. 19.

27) Tužiteljica (fizička osoba) je protiv I. i II. tuženika (pravnih osoba) podnijela tužbu radi naknade štete s pripadajućom zateznom kamatom i troškovima postupka, nastale u vezi s njezinim ozljeđivanjem u prometnoj nezgodi koja se dogodila 11. srpnja 2000.

je platiti tužiteljici iznos od 2.450,00 kn, uz zakonske zatezne kamate koje na navedeni iznos teku od presuđenja pa do isplate uz zakonske zatezne kamate u visini eskontne stope HNB-a, koja je vrijedila zadnji dan polugodišta koje je prethodilo tekućem polugodištu, uvećane za 5 postotnih poena, koje na navedeni iznos teku od presuđenja pa do isplate, sve u roku od 15 dana i pod prijetnjom ovrhe. Prvostupanjskim rješenjem tuženicima je naloženo da naknade tužiteljici troškove parničnog postupka u iznosu od 31.159,01 kn, uz zakonske zatezne kamate koje će se odrediti za svako polugodište u visini eskontne stope HNB-a, koja je vrijedila zadnji dan polugodišta koje je prethodilo tekućem polugodištu, uvećane za 5 postotnih poena, koje na navedeni iznos teku od presuđenja pa do isplate, sve u roku od 15 dana i pod prijetnjom ovrhe. Drugostupanjskom presudom i rješenjem odbijena je žalba tuženika kao neosnovana i potvrđena je prvostupanjska presuda odnosno prvostupanjsko rješenje o troškovima parničnog postupka.

Protiv dijela drugostupanjske odluke i to onog koji se odnosi samo na troškove parničnog postupka tuženik je podnio reviziju temeljem odredbe čl. 382. st. 2. ZPP-a, u vezi s čl. 400. ZPP-a, zbog pravnih pitanja koje je smatrao važnim za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana, a revizijski sud je ocijenio da je revizija osnovana, te je preinačio pobijanu odluku o troškovima postupka.

U obrazloženju odluke revizijskog suda, među ostalim, je navedeno da prema odredbi čl. 382. st. 2. ZPP-a, u vezi s čl. 400. st. 3. ZPP-a, stranka ima pravo izjaviti reviziju protiv drugostupanjske odluke u slučajevima u kojima se revizija ne može podnijeti prema st. 1. istog članka (redovna revizija), ako odluka o sporu ovisi o rješenju nekoga materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, pa je primjerice navedeno: 1.) ako o tom pitanju revizijski sud još uvijek nije zauzeo shvaćanje odlučujući u pojedinim predmetima na odjelnoj sjednici, a riječ je o pitanju o kojemu postoji različita praksa drugostupanjskih sudova; 2.) ako o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvaćanje, ali je odluka drugostupanjskog suda utemeljena na shvaćanju koje nije podudarno s tim shvaćanjem; 3.) ako je o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvaćanje i presuda drugostupanjskog suda se temelji na tom shvaćanju, ali bi, osobito uvažavajući razloge iznijete tijekom prethodnoga prvostupanjskoga i

žalbenoga postupka, zbog promjene u pravnom sustavu uvjetovane novim zakonodavstvom ili međunarodnim sporazumima, te odlukom Ustavnoga suda Republike Hrvatske, Europskoga suda za ljudska prava ili Europskog suda, trebalo preispitati sudsku praksu.

Vrhovni sud je istaknuo da u tzv. izvanrednoj reviziji iz čl. 382. st. 2. ZPP-a stranka treba određeno naznačiti pravno pitanje zbog kojeg ju je podnijela i izložiti razloge zbog kojih smatra da je ono važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, kako je to propisano odredbom čl. 382. st. 3. ZPP-a. Vrhovni sud je naveo da, u skladu s odredbom članka 392.a st. 2. ZPP-a, ispituje pobijanu odluku samo u dijelu u kojem se pobija revizijom i samo zbog pitanja koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni zbog kojeg je podnesena i koje je u njoj određeno naznačeno kao takvo uz pozivanje na propise i druge izvore prava koji se na to pitanje odnose. Vrhovni sud je utvrdio da je tužbeni zahtjev djelomično prihvaćen do iznosa od 30.450,00 kuna, a da je odbijen tužbeni zahtjev za iznos od 4.240,00 kuna. Također da je tužiteljica tijekom postupka smanjila tužbeni zahtjev tako da je vrijednost konačno postavljenog tužbenog zahtjeva iznosila 34.690,00 kuna.

Sud prvog stupnja dosudio je trošak tužiteljici na temelju vrijednosti predmeta spora prema konačno postavljenom tužbenom zahtjevu razmjerno uspjehu u sporu u odnosu na dosuđeni iznos prema konačno postavljenom tužbenom zahtjevu. Drugostupanjski sud je potvrdio odluku suda prvog stupnja u dijelu odluke o troškovima postupka, zauzimajući stav da je sud prvog stupnja pravilno cijenio uspjeh u sporu uzimajući u obzir kako osnovu tako i visinu potraživanja te da zbog djelomičnog povlačenja tužbe strankama nisu nastali povećani troškovi jer povučena tužba smatra se kao da nije bila podnesena.

S obzirom na navedeno u reviziji postavljena pravna pitanja ad.1. i ad.2., obzirom kako su formulirana, u smislu da se sadržajno nadopunjuju i nadovezuju jedno na drugo, po ocjeni Vrhovnog suda bilo je potrebno sagledati u cjelini. Vrhovni sud je prihvatio da se radi o pitanjima o kojima ovisi odluka u ovoj pravnoj stvari, a glede odmjeravanja parničnog troška tog postupka i koja su važna za jedinstvenu primjenu prava i osiguranje ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, pošto je u pobijanom rješenju drugostupanjski sud zauzeo pravno shvaćanje o načinu obračuna parničnih

troškova koje je u suprotnosti s pravnim shvaćanjem Vrhovnog suda već ranije izraženim u brojnim odlukama.²⁸

Vrhovni sud je izrazio pravno shvaćanje u svojim odlukama npr. Revt-35/04 od 14. lipnja 2005., pri kojemu je ostao i u konkretnom slučaju. Dakle, nema mjesta pri obračunavanju naknade parničnih troškova za obavljene radnje u postupku stranci primijeniti isključivo vrijednost predmeta spora koja je egzistirala konačno postavljenim tužbenim zahtjevom, a kako je to učinjeno pobijanim drugostupanjskim rješenjem.

Kako je drugostupanjski sud, a zbog pogrešnog pravnog shvaćanja propustio utvrditi sve činjenice relevantne za obračun stvarnih parničnih troškova stranaka u ovom sporu, uključujući i pitanje njihovog stvarnog uspjeha u sporu, to je prihvaćanjem revizije Vrhovni sud ukinuo drugostupanjsko rješenje u pobijanom odbijajućem dijelu i predmet vratio drugostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje, na temelju odredbe čl. 395. st. 2. u svezi s odredbom čl. 400. ZPP-a.

Iz naprijed navedenog, nedvojbeno proizlazi da je revizijski sud u ovoj odluci stajališta da je rješenje o troškovima postupka rješenje kojim se postupak pravomoćno završava (čl. 400. ZPP-a), a zbog čega je reviziju tuženika ocijenio dopuštenom, a kasnije i osnovanom.

2.2. Rješenje Vrhovnog suda broj Rev-x 179/13-2 od 8. prosinca 2015.

Prvostupanjskom presudom ispravljenom rješenjem od 13. listopada 2008. prihvaćen je tužbeni zahtjev i naloženo tuženiku naknaditi tužitelju štetu u iznosu od 18.330,00 kn, kao parnični trošak u iznosu od 14.610,00 kn, sve to sa zakonskim zateznim kamatama tekućim od 20. travnja 2007. do isplate. Drugostupanjskom presudom djelomično je odbijena žalba tuženika kao neosnovana i potvrđena presuda suda prvog stupnja u pobi-

28) Vezano za istaknuta pitanja Vrhovni sud je naveo da je smanjenje tužbenog zahtjeva dispozicija tužitelja u postupku koja se ne smatra preinačenjem tužbe (čl. 192. st. 3. ZPP-a), te ju tužitelj može poduzeti bez prethodnog pristanka protivne strane-tuženika. Po svojoj pravnoj naravi takvo raspolaganje tužitelja njegovim tužbenim zahtjevom ima značaj povlačenja tužbe u smislu odredbe čl. 193. ZPP-a, što znači da za dio, a za koji je tužbeni zahtjev smanjen isti više ne egzistira, a nakon stoji njegovo povlačenje učinjeno. Polazeći od navedenog, te obzirom da u smislu odredbe čl. 40. st. 2. ZPP-a visina novčane svote iz tužbenog zahtjeva označava vrijednost predmeta spora, znači da u predmetu u kojem je tijekom postupka došlo do smanjenja tužbenog zahtjeva se vrijednost predmeta tog spora mijenja, pri čemu će za određivanje naknade za pojedine poduzete radnje tijekom postupka biti odlučna ona vrijednost predmeta spora koja je egzistirala u vrijeme poduzimanja svake pojedine parnične radnje.

janom dijelu preko iznosa od 13.030,00 kn do 15.3330,00 kn, dok je u preostalom dijelu prvostupanjska presuda preinačena i tužbeni zahtjev u iznosu od 3.000,00 kn odbijen. Ujedno je preinačena i odluka o parničnim troškovima i to tako da je tuženiku naloženo plaćanje troškova postupka u iznosu od 12.432,30 kn s pripadajućim zateznim kamatama, dok je tužitelju naloženo naknaditi tuženiku trošak žalbenog postupka u iznosu od 780,40 kn.

Protiv dijela drugostupanjske presude i to onog koji se odnosi samo na troškove postupka tuženik je podnio reviziju (i pravodobnu dopunu revizije) iz članka 382. st. 2. ZPP-a. Iako je i u ovom slučaju revizija podnesena isključivo protiv odluke o troškovima postupka, revizijski sud je istu odbacio kao nedopuštenu, uz obrazloženje da revizija nije dopuštena.²⁹ Vrhovni sud je obrazložio da parnične troškove čine izdaci učinjeni u tijeku ili u povodu postupka (članak 151. stavak 1. ZPP-a) i da o njima sud odlučuje u presudi ili rješenju kojim se završava postupak pred tim sudom (čl. 164. st. 1. i 2. ZPP-a). Troškovi postupka mogu se ostvarivati isključivo u parnici u kojoj su i nastali i u pravilu samo dok ona traje. Nadalje, da presudom sud odlučuje o zahtjevu koji se tiče glavne stvari i sporednih traženja (članak 325. ZPP-a), s tim da o tužbenom zahtjevu sud u pravilu odlučuje na temelju usmene, neposredne i javne rasprave (članak 4. stavak 1. ZPP-a). Međutim, prema stajalištu Vrhovnog suda u konkretnom predmetu, troškovi postupka nisu "sporedna traženja" iz ove zakonske odredbe, budući da se o zahtjevu za naknadu parničnih troškova odlučuje i onda kada ih postavi stranka (tuženik) koja nije podnijela tužbu i koja uopće nema svog glavnog zahtjeva i sporednih tražbina, a čak i onda kada ih zahtijeva osoba koja nije stranka (umješak) u parnici (članak 154. stavak 1. ZPP-a). Dužnost naknade parničnih troškova, prema ocjeni Vrhovnog suda, posebna je imovinsko-pravna obveza propisana postupovnopравnim zakonskim odredbama i ona je kao takva neovisna od građanskopravnog odnosa o kojem se vodi parnica. Zato se na zahtjev za troškove postupka, za razliku od ostalih sporednih tražbina (kao što su kamate i slično), uz ostalo, ne odnose ni postupovnopравna pravila o postojanju parnice (članak 194. ZPP-a) i preinaci

29) Vrhovni sud je naveo da, prema članku 382. stavak 2. ZPP-a, koji se u ovom predmetu primjenjuje na osnovi prijelaznog članka 53. stavak 1. i 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku („Narodne novine”, broj 57/11), stranke mogu podnijeti reviziju protiv drugostupanjske presude ako odluka o sporu ovisi o rješenju nekog materijalnopravnog ili postupovnopравnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana.

tužbe (članak 190. ZPP-a). Iz toga je Vrhovni sud zaključio da je zahtjev za naknadu parničnih troškova samostalan zahtjev o kojem se, za razliku od glavne stvari i sporednih tražbina ne raspravlja (članak 164. stavak 1. ZPP-a), već se odlučuje sukladno unaprijed propisanim procesnim pravilima.

Vrhovni sud je naglasio da zakonodavac odluku o troškovima razlikuje od drugih sporednih traženja koja potječu iz građanskopravnog odnosa o kojem se vodi parnica, jer se odluka o troškovima postupka u presudi uvijek smatra rješenjem (članak 129. stavak 4. ZPP-a), dok se o sporednim tražbinama vezanim uz glavni zahtjev odlučuje presudom. Vrhovni sud je naveo članak 400. stavak 1. ZPP-a te istaknuo da se navedena odredba odnosi samo na ona rješenja kojima se prekida litispendencija i pravomoćno dovršava parnični postupak, kao što su primjerice rješenje o povlačenju tužbe i rješenje o obustavi postupka te rješenja o odbacivanju tužbe iz članka 282. stavak 1. ZPP-a, te rješenje iz članka 325.a. stavak 1. ZPP-a.

Vrhovni sud je istaknuo ako rješenje o troškovima postupka nije rješenje kojim se pravomoćno odlučuje o tužbi, odnosno predmetu spora, tada se takvo rješenje ne može pobijati revizijom budući se ona, kao izvanredni pravni lijek, može podnijeti samo protiv rješenja drugostupanjskog suda kojima se parnični postupak pravomoćno dovršava odlukom o biti stvari. Vrhovni sud je zaključno naveo da u konkretnom slučaju nije ispunjena temeljna postupovnoppravna pretpostavka o kojoj ovisi dopustivost revizije budući rješenje o troškovima postupka ne spada u rješenja iz članka 400. stavak 1. ZPP-a te da stoga za ocjenu o dopuštenosti revizije u konkretnom slučaju nije odlučno radi li se o reviziji u sporu u kojemu bi revizija inače bila dopuštena protiv drugostupanjske presude (članak 382. ZPP-a). Vrhovni sud je naveo da je takvo pravno shvaćanje zauzeto na sjednici Građanskog odjela VSRH pod br. Su-IV-19/15-19 od 16. studenoga 2015.

2.3. Kritička promišljanja vezana uz pravno shvaćanje zauzeto na sjednici Građanskog odjela Vrhovnog suda br. SU-IV-19/15-19 od 16. studenoga 2015.

Iz prethodnih primjera proizlazi da Vrhovni sud nije na jasan, argumentiran i svima dostupan način obrazložio promjenu prakse glede pitanja dopuštenosti revizije protiv odluke o troškovima parničnog postupka. Imajući u vidu činjenicu da je Vrhovni sud, između ostalih, rješenjem, broj: Rev-x 179/13-2, bez razboritih razloga, odstupio od svog dotadaš-

njeg i ustaljenog stajališta, smatramo upitnom ustavnost i zakonitost te odluke, kao i pravnog shvaćanja zauzetog na sjednici Građanskog odjela VSRH pod br. Su- IV-19/15-19 od 16. studenoga 2015, općenito.³⁰ Naime, u navedenoj odluci u kojoj zauzima shvaćanje da revizija protiv rješenja o troškovima postupka nije dopuštena Vrhovni sud zapravo pravi razliku između dužnosti naknade parničnih troškova, što predstavlja posebnu imovinskopravnu obvezu propisanu postupovnopравnim zakonskim odredbama, te ju ističe kao neovisnu od građanskopravnog odnosa o kojem se vodi parnica. Vrhovni sud zaključuje da je zahtjev za naknadu parničnih troškova samostalan zahtjev o kojem se, za razliku od glavne stvari i sporednih tražbina ne raspravlja,³¹ već se odlučuje sukladno unaprijed propisanim procesnim pravilima.

30) Pravno shvaćanje „Pravomoćno rješenje o troškovima parničnog postupka nije rješenje protiv kojega bi bila dopuštena revizija.“ U obrazloženju Vrhovni sud navodi: „Iz navedene odredbe slijedi da je revizijom dopušteno pobijati samo ona rješenja drugostupanjskog suda koja predstavljaju pojedinačni akt o predmetu spora i kojima sedovršava postupak po tužbi, pa je za ocjenu o dopuštenosti revizije protiv rješenja o troškovima parničnog postupka potrebno ocijeniti ima li rješenje o parničnim troškovima karakter takvog pojedinačnog akta čijom se pravomoćnošću dovršava parnični postupak. Rješenje drugostupanjskog suda o troškovima parničnog postupka nije rješenje iz čl. 400. st. 1. ZPP protiv kojega je dopuštena revizija jer glede parničnih troškova spor niti počinje niti se dovršava. Samo u odnosu na predmet spora određen tužbom počinje teći parnica, ispituje se litispendencija, objektivna kumulacija tužbenog zahtjeva i objektivno preinačenje tužbenog zahtjeva, i samo u odnosu na predmet spora se postupak dovršava pojedinačnim aktom, bilo presudom ili rješenjem. Upravo odredbe ZPP o litispendenciji otkrivaju pravu prirodu rješenja o troškovima parničnog postupka slijedom koje rješenje o troškovima parničnog postupka nije rješenje iz čl. 400. st. 1. ZPP. Naime prema odredbi čl. 194. st. 1. ZPP parnica počinje teći dostavom tužbe tuženiku. U pogledu zahtjeva koji je stranka postavila u tijeku postupka parnica počinje teći od časa kad je o tom zahtjevu obaviještena protivna stranka (čl. 194. st. 2. ZPP). Parnica dakle ne počinje teći podnošenjem zahtjeva za naknadu parničnih troškova nego samo u pogledu tužbenog zahtjeva, pa se i litispendencija odnosi na tužbeni zahtjev, a ne i na zahtjev za naknadu parničnih troškova. Također treba imati na umu i odredbu čl. 190. ZPP prema kojoj se objektivna preinaka tužbe odnosi na predmet spora, dok se preinakom zahtjeva za naknadu parničnog troška ne mijenja identitet spora, iz čega također slijedi da zahtjev za naknadu parničnog troška nije sastavni dio predmeta spora, niti o tom zahtjevu teče parnica. Zaključno, odredba čl. 400. st. 1. ZPP odnosi se samo na ona rješenja kojima se prekida litispendencija i pravomoćno dovršava parnični postupak. Kada su u pitanju parnični troškovi, sama okolnost što se rješenje o troškovima postupka donosi u presudi ili rješenju kojim se pravomoćno dovršava postupak pred sudom ne daje tom rješenju svojstvo rješenja kojim se pravomoćno završava parnični postupak. Parnične troškove čine izdaci učinjeni u tijeku ili u povodu postupka (čl. 151. st. 1. ZPP), o njima sud odlučuje u presudi ili rješenju kojim se završava postupak pred tim sudom (čl. 164. st. 1. i 2. ZPP), ali nemaju karakter rješenja iz čl. 400. st. 1. ZPP. „

31) Čl. 164. stavak 1. ZPP-a

Imajući u vidu sve okolnosti konkretnih slučajeva, a posebice činjenicu da je Vrhovni sud u oba slučaja po pitanju dopuštenosti revizije protiv odluke o troškovima postupka primijenio isti postupovnopравни propis, očito da je ocjena suda o tome da revizija nije dopuštena, utemeljena na pretjerano formalističkom tumačenju i primjeni članka 400. stavak 1. ZPP-a, a bez razboritog obrazloženja. Stoga smatramo da je Vrhovni sud, u donošenju svog zaključka mjerodavni postupovno pravni propis tumačio i primijenio na način koji je suprotan legitimnom cilju, a koji za svoju posljedicu ima ustavnopravno neprihvatljive učinke za tuženika u konkretnom slučaju, jer mu je zbog toga onemogućen pristup sudu u dijelu parničnog postupka koji se odnosi na korištenje izvanrednog pravnog lijeka.

Odstupanjem od svoje ustaljene prakse u rješavanju pitanja dopuštenosti revizije protiv odluke o troškovima postupka³² Vrhovni sud zauzima „neprijateljski stav“ prema ovako važnom pitanju/institutu,³³ a o kojem postoji različita praksa drugostupanskih sudova, čime u pravni sustav Republike Hrvatske unosi dodatnu pravnu nesigurnost, a što je u suprotnosti s osnovnom ulogom i zadaćom Vrhovnog suda,³⁴ čime se dovodi do povrede ustavnog i konvencijskog prava na pravično/pošteno suđenje.

3. Stajalište Ustavnog suda

Ustaljeno je stajalište Ustavnog suda, izraženo u mnogobrojnim odlukama da se pravo na pravično suđenje, zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava, mora tumačiti u svjetlu vladavine prava kao jedne od temeljnih vrednota hrvatskog ustavnog poretka. Jedno od njenih osnovnih obilježja je načelo pravne sigurnosti, koje je presudno za izgradnju povjerenja u sudski sustav. Pravna sigurnost nalaže ispunjenje zahtjeva predvidljivosti, dostupnosti i primjenjivosti propisa. Ona zahtijeva ravnotežu između sta-

32) Vidi odluke VSRH broj: Rev 1334/11-2 od 18. prosinca 2014., broj Rev 1373/12-2 od 16. prosinca 2014., Rev-x-763/14-2 od 26. studenog 2014., broj Rev 1770/12-2 od 3. rujna 2014., Rev-x 497/14-2 od 17. lipnja 2014.

33) Usp. M. Dika, radni materijali, op.cit., str. 30. Izdajamo i riječi prof. Dike, u razmatranju izmjena ZPP-a, na Okruglom stolu HOK-a, koji je daljnja ograničavanja mogućnosti podnošenja revizije predložena Izmjenama ZPP-a nazvao „užasavanjem sudaca Vrhovnog suda da odlučuju o troškovima“, kao i „elitističkom arogancijom prema pravnoj socijalnoj situaciji u kojoj se nalazimo“.

34) Čl. 20. st. 1. Zakona o sudovima glasi: „Vrhovni sud Republike Hrvatske:1. osigurava jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni“, i čl. 116. st. 1. Ustava RH glasi: „Vrhovni sud Republike Hrvatske, kao najviši sud, osigurava jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni.“

bilnosti i fleksibilnosti pravila kako bi se izbjegao pretjerani formalizam (so excessively formalistic) u njihovoj primjeni. Ustavno pravo na pravično suđenje također jamči zaštitu od arbitrarnosti u odlučivanju sudova i drugih državnih tijela. Arbitrarnim se može ocijeniti pojedinačni akt pri čijem je donošenju njegov donositelj bez razboritih ili bez ikakvih razloga odstupio od ustaljene prakse, nije uzeo u obzir očigledno mjerodavan propis ili je mjerodavni propis pogrešno protumačio i primijenio, na način i u mjeri koja konkretni pojedinačni akt čini pravno neprihvatljivim. Slijedom navedenog, ona obrazloženja odluka nadležnih sudova koja ne sadrže ozbiljne, relevantne i dostatne razloge svoje ocjene upućuju na zaključak o arbitrarnosti tako donesenih odluka u postupovnom i/ili materijalno-pravnom smislu.

Prvom rečenicom članka 6. stavka 1. Konvencije³⁵ jamči se da, radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj.³⁶ Nadalje, člankom 20. Zakona o sudovima³⁷ propisana je nadležnost Vrhovnog suda, koji „osigurava jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni“.

Mišljenja smo da će u području odlučivanja/rješavanja o ustavnim tužbama kojima su osporene odluke o troškovima, praksa Ustavnog suda svakako morati pratiti stajališta europske sudske prakse i modernih, demokratskih smjerova. Naime, praksa Ustavnog suda ipak i dalje, pretežito, ostaje kod stajališta da „osporena rješenja ne predstavljaju pojedinačne akte u smislu članka 62. stavka 1. Ustavnog zakona protiv kojih bi Ustavni sud bio nadležan pružiti ustavnosudsku zaštitu“.³⁸ Međutim, ističemo

35) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine - Međunarodni ugovori, broj 18/97., 6/99. - pročišćeni tekst, 8/99. - ispravak, 14/02. i 1/06.; (u daljnjem tekstu: Konvencija).

36) Članak 6. Konvencije glasi: „PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE - 1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ... svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj.(...)”

37) Zakon o sudovima, Narodne novine” broj 28/13.

38) Vidi npr. rješenje Ustavnog suda, br. U-III-1030/2016 od 21. travnja 2016., kojom je odbačena ustavna tužba podnijeta protiv rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Rev-x-581/15-2 od 5. siječnja 2016., kojim je odbačena kao nedopuštena revizija protiv rješenja Županijskog suda u Rijeci broj: Gž-2688/2014-2 od 1. prosinca 2014., kojim je potvrđeno rješenje Općinskog suda u Rijeci broj: P-6313/2004 od 12. lipnja 2014., a kojim rješenjima je odlučeno o parničnim troškovima.

i odluku Ustavnog suda broj U-III-617/2011 od 2. srpnja 2015., u kojoj je Ustavni sud meritorno ispitao ustavnu tužbu kojoj je bila osporena odluka o parničnom trošku.³⁹ Navodimo i stajalište Ustavnog suda u odluci broj: U-III-3651/15 od 14. siječnja 2016. i prethodnim odlukama povodom ustavnih tužbi istog podnositelja (predmet Bošnjak), kao i zaključak Ustavnog suda da će, u izvršenju presude Pavlović i dr. protiv Hrvatske djelomično promijeniti svoju praksu.

4. Stajalište ESLJP-a

ESLJP je u predmetu *Bulfracht Ltd. protiv Hrvatske*⁴⁰ istaknuo da način na koji se članak 6. stavak 1. primjenjuje na žalbene ili kasacijske sudove ovisi o posebnim značajkama dotičnoga postupka, te da treba uzeti u obzir ukupnost postupka vođenog u domaćem pravnom poretku i ulogu kasacijskog suda u njemu. ESLJP je istaknuo da uvjeti dopuštenosti revizije mogu

39) U odluci je Ustavni sud naveo: „S obzirom na navode ustavne tužbe, prilikom razmatranja ustavne tužbe uzeta su u obzir i načelna stajališta Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP) iznesena u presudi Klauz protiv Hrvatske od 18. srpnja 2013., zahtjev broj 28963/10. Polazeći od načelnih stajališta u toj presudi, Ustavni sud utvrdio je da ista nisu primjenjiva na konkretan slučaj. Naime, u navedenom je slučaju pretjerano dosuđeni iznos troškova postupka doveo do povrede prava na pristup sudu i prava na zaštitu vlasništva podnositelja. Podnositelju je naloženo plaćanje troškova državnog odvjetništva koje je zastupalo državu u svojstvu tuženika, a koji troškovi su iznosili oko 79% iznosa kojeg je država trebala platiti podnositelju na ime naknade štete za pretrpljeno policijsko zlostavljanje. ESLJP je zaključio da sudovi, u primjeni članka 154. stavka 2. ZPP-a, nisu uzeli u obzir posebne okolnosti slučaja (naknada štete zbog policijskog zlostavljanja) te iz tog razloga odluke sudova nisu težile legitimnom cilju koji se želi postići pravilom koje je sadržano u članku 154. stavku 2. ZPP-a (stranka suprotnoj stranci treba nadoknaditi troškove razmjerno uspjehu u sporu, a troškovi se utvrđuju s obzirom na vrijednost predmeta spora). Primjena navedenog članka uzrokovala je ograničenje koje je povrijedilo samu bit podnositeljevog prava na pristup sudu. ESLJP je, nadalje, zaključio da je značajno smanjenje iznosa naknade štete zbog obveze plaćanja troškova postupka predstavljalo miješanje u podnositeljevo pravo na mirno uživanje vlasništva. Dakle, ESLJP je prilikom donošenja navedene presude imao u vidu posebne okolnosti tog slučaja, utvrdivši da su nemarnost sudova (koji nisu uzeli u obzir činjenicu da se radilo o postupku radi naknade štete zbog policijskog zlostavljanja) te način primjene članka 154. stavka 2. ZPP-a, doveli do jedne apsurdne situacije (previsoko su dosuđeni troškovi postupka što je uzrokovalo značajno smanjenje iznosa naknade štete), a time posljedično i do povrede ustavnih prava podnositelja zahtjeva (naročito povrede same biti prava na pristup sudu). Prema ocjeni Ustavnog suda, u osporenoj presudi navedeni su jasni i valjano obrazloženi razlozi za dosudu tuženici razmjernog dijela njezinih troškova parničnog postupka te nalog podnositeljici za isplatu tih troškova postupka u određenom iznosu, a u primjeni i tumačenju mjerodavnog prava nije utvrđena arbitrarnost ili samovoljnost. Stoga, Ustavni sud ocjenjuje da podnositeljici, u konkretnom slučaju, nije povrijeđeno ustavno pravo na pravično suđenje zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava.“

40) Odluka, 21. lipnja 2011., zahtjev br. 53261/08.

biti stroži od onih za redovnu žalbu.⁴¹ Međutim, podsjećamo i na jednu od mnogobrojnih presuda u kojima se ESLJP bavio nedosljednom sudskom praksom kao izvorom povrede jamstava pravičnog suđenja iz članka 6. stavka 1. Konvencije. U predmetu Tudor protiv Rumunjske⁴² bila je riječ o nedosljednoj praksi rumunjskih sudova u primjeni domaćeg restitucijskog zakonodavstva. Za razliku od citiranog rumunjskog slučaja, u Hrvatskoj je stvoren “mehanizam” za osiguranje dosljednosti prakse nacionalnih sudova u pitanjima koja imaju “veliko značenje za društvo”, a kojemu je cilj otkloniti “trajnu nesigurnost”, o kojoj govori ESLJP, na način da najviši sud u zemlji “ispita određenu primjenu prava u pojedinačnim slučajevima”. To je upravo institut izvanredne revizije. Međutim, u novoj praksi Vrhovnog suda taj je mehanizam “podbacio”.⁴³

Ističemo i presudu ESLJP-a *Ferreira Santos Fardal protiv Portugala* od 30. srpnja 2015., u kojoj je ESLJP naveo da su odstupanja u sudskoj praksi sastavni dio svakog pravosudnog sustava koji je utemeljen na mreži sudova različitih stupnjeva. ESLJP je naglasio da je uloga Vrhovnog suda upravo rješavanje sukoba. Ukoliko do odstupanja u sudskoj praksi dolazi od strane jednog od najviših tijela sudske vlasti, taj sud postaje izvorom pravne nesigurnosti, čime potkopava načelo pravne sigurnosti i umanjuje povjerenje javnosti u pravosudni sustav. ESLJP je primijetio da u relevantnom razdoblju nije postojao izvanredni pravni lijek kojim bi se ispitivalo pitanje ujednačavanja sudske prakse. ESLJP je zaključio da su nedosljednost sudske prakse zbog koje je podnositeljeva tužba odbijena i nedostatak mehanizma kojim bi Vrhovni sud ispitivao takvu nedosljednost, uskratili podnositelju pravo da njegova tužba protiv države bude ispitana, iako je to pravo bilo omogućeno drugim osobama u sličnim situacijama. Stoga je ESLJP utvrdio povredu članka 6. stavka 1. Konvencije.

Posebno mjesto u okviru ovog razmatranja dajemo i presudi *Klauz protiv Hrvatske*⁴⁴, u kojoj se ESLJP bavio troškovima postupka i utvrdio povredu članka 6. stavka 1. Konvencije. ESLJP je u toj presudi, između ostalog naveo da je, kao rezultat u postupku utvrđenih činjenica, dodjela

41) Vidi, inter alia, presudu u predmetu Brualla Gómez de la Torre protiv Španjolske, 19. prosinca 1997., Izvješća o presudama i odlukama 1997 VIII, str. 2956, § 37.

42) Presuda, od 24. ožujka 2009., zahtjev br. 21911/03.

43) Vidi odluku Ustavnog suda, broj U-III-1122/2013 od 4. studenoga 2014.

44) Odluka od 09. prosinca 2013., zahtjev br. 28963/10.

troškova u ovom predmetu imala neke neprihvatljive posljedice. Kao prvo, paradoksalno je da je država jednom rukom – naknadama za državno odvjetništvo koje ju je zakonski zastupalo – uzela znatan dio onoga što je dodijeljeno drugom.⁴⁵ Kao drugo, postupovna sankcija za podnositeljev postupovni propust, odnosno isticanje previsokog tužbenog zahtjeva, bila je toliko stroga da je neopravdano umanjila naknadu koja mu je dodijeljena zbog tako ozbiljnog nezakonitog čina kao što je kazneno djelo zlostavljanja tijekom obavljanja službene dužnosti, a koje djelo zabranjuje članak 3. koji se ubraja u jednu od temeljnih odredbi Konvencije.⁴⁶

Svakako ističemo i presudu *Pavlovići dr. protiv Hrvatske*⁴⁷ u kojoj su u svom zahtjevu ESLJP-u podnositeljice istaknule da je drugostupanjski sud propustio pažljivo proučiti spis jer su one redno priložile troškovnik. Istaknule su povredu prava na pošteno suđenje i prava na mirno uživanje vlasništva. ESLJP je pošao od svojih stajališta da odluke o troškovima postupka ulaze u domašaj članka 6. Konvencije koji, između ostalog, obvezuje sudove da pravilno razmotre podneske, navode i dokaze stranaka, te da pogreška ili propust nacionalnog suda u činjenicama i pravu koja je toliko očigledna, odnosno takva da je niti jedan sud razumno ne bi učinio, može narušiti pravo na pravično suđenje. ESLJP je ocijenio da je drugostupanjski sud očito propustio uočiti da je troškovnik podnositeljica bio priložen spisu pa je njihov inače opravdani zahtjev za isplatu troškova postupka odnosno njihovu žalbu odbio samo zbog toga što nisu priložile troškovnik. U tim okolnostima i u nedostatku pravilne procjene slučaja od strane Ustavnog suda, ESLJP je utvrdio povredu članka 6. Konvencije. U predmetu *Pavlović* ESLJP nije prihvatio prigovor Vlade Republike Hrvatske da u konkretnom slučaju ustavna tužba nije pravno sredstvo koje je trebalo iscrpiti u svrhu izračuna šestomjesečnog razdoblja te je ocijenjen neosnovan razlog da odluka o trošku nije akt iz članka 62. Ustavnog zakona.⁴⁸

45) vidi, mutatis mutandis, *Perdigão protiv Portugala* [VV], br. 24768/06, stavak 72., 16. studenoga 2010.

46) Presuda *Klauz protiv Hrvatske* izazvala je promišljanja i različita tumačenja u Republici Hrvatskoj. Tako npr. Iva Ivanišević Mostovac, *Troškovi parničnog postupka i zaštita ljudskih prava* (u povodu presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Klauz v. Republike Hrvatske*), *Informator*, br. 6215 od 28. rujna 2013.; Damir Jelušić, *Neka kritička pravna promišljanja vezana uz predmet Klauz protiv Hrvatske*, *Hrvatska pravna revija*, travanj 2016., st. 67. i dr.

47) Odluka od 02. srpnja 2015., zahtjev br. 13274/11.

48) U području odlučivanja ESLJP-a koje se odnosilo na troškove postupka izdvajamo i presudu

Razmišljajući o troškovima postupka s konvencijskog aspekta svakako moramo imati u vidu i eventualnu povredu prava vlasništva, koje se u smislu članka 48. stavka 1. Ustava “mora vrlo široko tumačiti”, jer obuhvaća “načelno sva imovinska prava”.⁴⁹ Naime, članak 48. stavak 1. (opće jamstvo prava vlasništva) uvijek mora promatrati zajedno s člankom 50. Ustava, koji uređuje ustavnopravne mogućnosti njegova oduzimanja odnosno ograničavanja radi zaštite pojedinih ustavnih vrijednosti odnosno zaštićenih ustavnih dobara. U odluci broj: U-IIIB-1373/2009 od 7. srpnja 2009. (“Narodne novine” broj 88/09.) Ustavni sud posebno je obrazložio ustavni okvir zaštite imovinskih prava u Republici Hrvatskoj utvrđujući da Ustav poznaje tri pravila o vlasništvu koja korespondiraju s istim takvim pravilima izgrađenima u praksi ESLJP-a kad je riječ o članku 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.⁵⁰

Perdigao protiv Portugala od 16. studenog 2010 (zahtjev br. 24768/06, par. 61.), kao i presudu Stankov protiv Bugarske od 12. srpnja 2007. (zahtjev broj 68490/01), nadalje Agis Antoniadis protiv Velike Britanije, zahtjev broj 15434/89, Commission decision 15. Veljače 1990., D.r. 64, par. 237, kao i Aires protiv Portugala, zahtjev broj 21775/93, Commission decision od 25. svibnja 1995., DR 81, par. 48 i Hoare protiv Velike Britanije od 12. travnja 2011, zahtjev broj 16261/08, par. 50

49) V., primjerice, odluke Ustavnog suda broj: U-III-661/1999 od 13. ožujka 2000.; U-III-72/1995 od 11. travnja 2000.; U-III-551/1999 od 25. svibnja 2000.; U-III-476/2000 od 14. lipnja 2000., U-IIIB-1373/2009 od 7. srpnja 2009., itd.).

50) ESLJP je u presudi Brezovec protiv Hrvatske (presuda, 29. ožujka 2011., zahtjev br. 13488/07), u kojoj je utvrdio povredu prava vlasništva podnositelja zahtjeva zbog nedosljedne sudske prakse i njezinih posljedica naveo: „66. Sud je već presudio da u kontekstu članka 6. stavka 1. Konvencije države ugovornice imaju obvezu organizirati svoje pravne sustave tako da se izbjegne donošenje proturječnih presuda ... i da proturječne odluke u sličnim predmetima koje je donio isti sud, koji uz to predstavlja zadnju instanciju u toj pravnoj stvari, mogu, u odsutnosti mehanizma koji osigurava dosljednost, dovesti do povrede načela pravne sigurnosti inherentnog tom članku ... 67. Sud je također presudio da kad se tako očigledno proturječne odluke miješaju u pravo na mirno uživanje vlasništva, a za proturječnost tih odluka nije dano nikakvo razumno objašnjenje, takva se miješanja ne mogu smatrati zakonitim (lawful) u smislu članka 1. Protokola br. 1 jer vode do nedosljedne sudske prakse kojoj nedostaje tražena preciznost kako bi se pojedincima omogućilo da predvide posljedice svojih postupanja ...“

ZAKLJUČAK

Povezujući prvotno i dugi niz godina ustaljeno pravno stajalište Vrhovnog suda, do prije zadnje, iznenadne promjene, da je revizija protiv pravomoćnog rješenja o troškovima postupka dopuštena, jer je rješenje drugostupanjskog suda o troškovima parničnog postupaka rješenje iz čl. 400. st. 1. ZPP protiv kojega je dopuštena revizija obzirom je to odluka o imovinskopравnom zahtjevu, kojim se o tom zahtjevu postupak pravomoćno završava, da je zahtjev akcesoran, ali ima samostalnu procesnu sudbinu i značaj koji troškovima daje praksa ESLJP-a, ali i druge institucije Europske unije, mišljenja smo da je ovo doista važno pitanje o kojem će se još puno raspravljati.

Primjenjujući navedena stajališta na analizirane slučajeve, očito je da je Vrhovni sud u drugom slučaju odstupio od ustaljene sudske prakse u istovrsnim predmetima. Iz obrazloženja osporenog rješenja razlozi za takva odstupanja nisu jasni. Smatramo da stoga postupak koji je prethodio donošenju sporne odluke, ne ispunjava zahtjeve pravičnog suđenja. S obzirom na razvitak i stajališta ESLJP-a i Ustavnog suda, konkretno glede odluka o troškovima postupka, naglašavamo stajalište Ustavnog suda da „presude sudova ne bi smjele biti rezultat “zakašnjelog razvitka” sudske prakse pri objektivnom određenju sadržaja, smisla i dosega mjerodavnih pravnih normi koje treba primijeniti u pojedinom slučaju.“ Navedena stajališta Ustavnog suda nadovezuju se na stajališta ESLJP-a.

Polazeći od stajališta ESLJP-a da odluke o troškovima postupka ulaze u domašaj članka 6. Konvencije koji, između ostalog, obvezuje sudove da pravilno razmotre podneske, navode i dokaze stranaka, kao i pitanje postojanja različite prakse redovnih sudova u istim ili sličnim pravnim i činjeničnim predmetima, naglašavamo osobno stajalište autorica o izuzetnom značaju odluka o troškovima postupka i stoga o potrebi da o troškovima postupka odlučuje i revizijski sud, a ovisno o svakom pojedinom, konkretnom slučaju i sudovi kojima se prvenstveno štite ustavna i konvencijska prava, Ustavni sud i ESLJP. Slijedom navedenog, mišljenja smo da je pravno stajalište Vrhovnog suda o dopuštenosti revizije protiv odluke o troškovima postupka izraženo u odluci broj: Rev x- 763/14-2 od 26. studenoga 2014., a koje je i u skladu s ranijim i ustaljenim stajalištem Vrhovnog suda po tom pitanju, u potpunosti ispravno, za razliku od pravnog shvaćanja izraženog u odluci Vrhovnog suda broj: Rev-x 179/13-2 od

8. prosinca 2015., koje je u suprotnosti i sa shvaćanjem Ustavnog suda i ESLJP po pitanju prirode odluke o troškovima postupka. Stoga smatramo da bi Vrhovni sud, zbog značajne teorijske i praktične vrijednosti spornog pitanja dopuštenost revizije protiv drugostupanjskog rješenja o troškovima postupka, možda ipak trebao preispitati svoje pravno shvaćanje br. SU- IV-19/15-19, obzirom je tim shvaćanjem, a bez razboritih razloga, promijenio svoje dugogodišnje i ustaljeno stajalište po tom pitanju, radi čega smatramo upitnom ustavnost i zakonitost odluke Rev-x 179/13-2, kao i pravnog shvaćanja zauzetog na sjednici Građanskog odjela VSRH pod br. Su- IV-19/15-19 od 16. studenoga 2015, općenito.

**THE RECEIVABILITY OF A REVISION AGAINST
A FINAL DECISION ON THE COSTS OF CIVIL
PROCEDURES - AN ANALYSIS OF JURISPRUDENCE OF
CROATIA'S SUPREME COURT AND CONSTITUTIONAL
COURT, AND THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

ABSTRACT

This article analyses the Croatian jurisprudence on the receiveability of a revision against a final decision on the costs of civil procedures. By invoking the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms and the Constitution of the republic of Croatia, the authors argue in favor of the receiveability of revision. They give an insight in the historical development of the jurisprudence in this area of law. They furthermore make an analysis of recent jurisprudence of both Croatia's Supreme Court and Constitutional Court, and the European Court of Human Rights (ECtHR). Recent decisions of Croatia's Constitutional Court and the ECtHR triggered the interest of legal theory and practice. Regular courts and legal writers started scrutinizing the question on the meaning and the nature of the decision on costs. The puzzle that remains unsolved concerns the sudden change of course in the Supreme Court's jurisprudence. The authors wonder if the reasons given by the Supreme Court follow the modern, democratic developments in contemporary jurisprudence.

Keywords: costs, revision, Supreme Court, Constitutional Court, ECtHR, access to court, jurisprudence, arbitrariness.